

THE WORLD AFTER

© Graziano Panfili – Nachtelijke webcambeelden van verlaten straten in Italië.

Welke nieuwe wereld zal er uit deze crisis voortkomen? Sinds 15 maart 2020 ziet de wereld er ook in Nederland radicaal anders uit. Het leven vertraagt. Het sociale bestaan dat ons als mens kenmerkt en energie geeft, vormt nu juist het grote gevaar: in het ontmoeten van de ander schuilt het noodlot. Dat er iets moet gebeuren staat vast. Deze crisis voelt als hét moment om verandering aan te zwengelen en veel hedendaagse kunstenaars analyseren, observeren en denken na. Er zijn meer vragen dan antwoorden. Daarom zijn de Oude Kerk en Mister Motley het project *The World After* gestart. Waartegen moeten we onszelf beschermen? Is het mogelijk als mens op aarde te leven zonder controle op aarde uit te oefenen? En hoe gaan we als mensheid vanaf dit punt verder?

Zo begon het

Op 15 maart sloten alle culturele instellingen hun deuren vanwege de maatregelen om het coronavirus in te dammen. Plotseling zat iedereen met een 'niet-essentieel beroep' thuis. Kunstenaars hoorden dat hun werk niet meer nodig was, tentoonstellingen werden afgelast. Wat over bleef was een intensieve uitwisseling van vragen, gedachten en perspectieven. Naast een fysieke honger naar contact, was er ook grote behoefte aan gesprek en reflectie. Hoe ziet de wereld eruit na de lockdown? Om de nodige vragen, inzichten, ideeën en gedachten van kunstenaars toch uit te kunnen wisselen en kunstenaars te helpen in deze moeilijke periode, besloot de Oude Kerk haar rol als opdrachtgever onverminderd voort te zetten.

Samen met Mister Motley benaderden we een groot aantal kunstenaars om met ons van gedachten te wisselen. We zagen twee houdingen: een van afwachten, nadenken en nog even niets doen of juist maken. Een de andere houding was observerend: in het moment reflecteren, de situatie analyseren. We besloten aan de slag te gaan met de kunstenaars die zich bereid toonden tot op zijn minst het delen van de situatie en gedachten. Met in eerste instantie een voorlopig resultaat voor ogen, namelijk het online delen van ideeën, gedachten en beelden. Daarnaast interviewden we de kunstenaars. Omdat er geen budget was, maar we de kunstenaars wel wilden vergoeden, leverde de directeur van de Oude Kerk 25% van haar salaris in. Op deze wijze konden we opdrachten geven voor het ontwikkelen van nieuw werk.

Met Marc Mulders, PolakVanBekkum, Yair Callender, Sarah van Sonsbeeck, Smári Róbertsson, Stéphanie Saadé, Ruchama Noorda, Hans van Houwelingen, Aimée Zito Lema, Melanie Bonajo, David Helbich en Germaine Kruip is een eerste stap inmiddels gemaakt. Met een aantal andere kunstenaars, waaronder Geo Wyeth, Nicolas Jaar, Marinus Boezem, Arnout Hulskamp en Christopher Gabriel (Children of the Light) en Iswanto Hartono loopt het maakproces nog.

Zo onvoorspelbaar als de wereld er de eerste weken van de crisis uit zag, zo verliep ook ons maakproces. Margriet Schavemaker (Amsterdam Museum) vroeg ons het project toe te voegen aan het initiatief 'Corona in de Stad'. The World After is inmiddels een van de online zalen die een beeld schetsen van de impact van de pandemie op onze stad en omgeving. Door de aandacht die het project kreeg, ontstond bij ons het idee om – als het ergste achter de rug is en we weer vrij mogen bewegen – een offline presentatie te realiseren. Deze presentatie diende meerdere doelstellingen:

- Kunstenaars opdracht geven nieuw werk te maken met een hoge relevantie;
- Het zichtbaar en bespreekbaar maken van dit werk;
- Kunstenaars hiervoor een passende vergoeding bieden;
- Bezoekers laten kennismaken met de ideeën en perspectieven over de tijd na de pandemie;
- Bezoekers en kunstenaars met elkaar in gesprek brengen hierover, opdat de kloof tussen kunst en mensen verkleint;

- Door een veiling van het (video)werk het aankopen van kunst te stimuleren en kunst en de kunstenaar te helpen in deze moeilijke tijd.

Het begin van een belangrijk kunstproject ontstond daar. Vanuit de beweging die we in de Oude Kerk steeds maken: kunstenaars opdracht geven, en in een zorgvuldig maakproces de vinger aan de pols van onze tijd leggen. Slow curating. Vanuit de gesprekken met kunstenaars die mister Motley proactief en met aandacht ontwikkelt. Waar kunstenaars normaal gesproken reageren op de geschiedenis en ruimte van de Oude Kerk en vanuit hier context-specifiek werk ontwikkelen, ontbrak deze fysieke ruimte tijdens de lockdown. De coronasituatie heeft gezorgd voor nieuwe 'ruimte', een niet-fysieke plek van waaruit het werk van de kunstenaars is ontstaan. Met dit plan krijgen de kunstenaars de mogelijkheid om hun werk verder te ontwikkelen, fysiek te tonen en hierover in gesprek te gaan met bezoekers. Dit projectplan stelt het vervolg voor, vanuit de aanzet die tijdens de isolatie is gegeven.

1. De Oude Kerk

De Oude Kerk heeft haar oorsprong als historische plaats het afgelopen decennium ingezet als een plek waar met hedendaagse kunst het debat en de vrijheid opgezocht wordt. Plekken als de Oude Kerk maken een belangrijk verschil door de tijdsgeest voelbaar en bespreekbaar te maken. Dat betekent verbinding en confrontatie, traditie en vernieuwing. Samen met kunstenaars van vandaag spreken we in vrijheid, en met meerdere stemmen, over urgente maatschappelijke kwesties. Vanuit een interhistorische artistieke visie verzetten kunstenaars de bakens voor een onzekere toekomst. Met onze programma's genereren we ervaringen, nieuwe perspectieven, reflectie en verwondering bij een publiek dat vanuit uiteenlopende fascinaties haar weg vindt naar de Oude Kerk. In veel opzichten zijn we voorloper op het gebied van nieuwe kunsten. Hiervoor is vrijheid en ruimte nodig. En de bereidheid om je als culturele instelling evengoed open te stellen voor kritiek, en ruimte in het programma te creëren voor nieuwe vormen van mede-eigenaarschap. Architect en onderzoeker Arna Mačkić wees erop dat, door een hedendaags perspectief toe te voegen aan erfgoed zoals de Oude Kerk, dit erfgoed ook betekenis krijgt voor mensen die geen herinnering hebben aan haar historische status quo. Dit is belangrijk, omdat monumenten zo ook betekenis kunnen krijgen voor Amsterdammers met diverse achtergronden en niet uitsluitend de geschiedenis van de autochtone bevolking weerspiegelen. Alleen zo groeit cultuur door, samen met de stad, en behoudt deze relevantie voor toekomstige generaties.

Het voorbeeld stellende programma, waarbij kunstenaars nieuw, context-specifiek werk ontwikkelen is na zeven jaar zowel nationaal als internationaal gewaardeerd. De manier van werken valt op. We tonen het maakproces en de vragen die de kunstenaar stelt, en dragen zo bij aan een beter begrip voor de betekenis van kunst en de wereld om ons heen. De geest van de plek, genius loci, vormt steeds het vertrekpunt. Het programma blijkt telkens spraakmakend, onder meer omdat veel aandacht naar gesprekken met de omgeving, media, politiek en bezoekers gaat. De komende periode willen we, samen met de kunstenaars, een belangrijke stap zetten in een betekenisvolle dialoog met deze omgeving. Deze dialoog wordt als immaterieel erfgoed aan de collectie toegevoegd. Zo is onze tijdsgeest herleidbaar, en vormt deze een bron voor de kunstenaars en stadsbewoners van de toekomst. Hedendaagse kunst is het erfgoed van morgen.

Waar musea doorgaans behoudender programmeren en presentatie-instellingen een wat meer academisch programma voeren, is de Oude Kerk door haar netwerken goed bij nieuwe artistiek-inhoudelijke en maatschappelijke ontwikkelingen aangesloten. Ze vormt een belangrijke schakel in de keten van productie, programmering en presentatie van hedendaagse kunst. Daarbij verbindt zij vraagstukken van vandaag aan die uit het verleden, en vormt zij een belangrijke verbinding in het samenbrengen van geschiedenis en de huidige tijd. De Oude Kerk staat op een holistische manier in de wereld van de beeldende kunst en die van de muziek, tussen de kunstensector en de monumentensector. We realiseren door een kleurrijk programma een meerstemmig gesprek dat zich soepel beweegt tussen disciplines, sectoren en gemeenschappen van mensen.

Missie en visie

visie

hedendaagse kunst is het erfgoed van morgen Het samenspel tussen hedendaagse kunst en de eeuwenoude kerk (*1306) waarin mens en stad zich spiegelen, stimuleert uitwisseling van gedachten over de wereld om ons heen en stelt ons in staat veranderende betekenissen gezamenlijk te (her)definiëren.

missie

Door het samenbrengen van erfgoed en hedendaagse kunst voegt de Oude Kerk nieuwe pagina's toe aan onze (kunst)geschiedenis en betreft zij mensen met uiteenlopende achtergronden en interesses bij traditie en vernieuwing.

Mister Motley

Het woord '*Motley*' betekent in de Engelse taal: geschakeerd, bont, veelzijdig. Met deze bril op heeft de redactie van mister Motley sinds 2003 duizenden artikelen gepubliceerd, is in eerste instantie als kwartaalblad en vanaf 2012 als online publicatieplatform. De rode draad in al deze verhalen is de verbinding tussen de beeldende kunst en de wereld waarin we leven. Naast de artikelen maakte mister Motley in de afgelopen jaren een honderdtal podcasts waarin kunstenaars werden geïnterviewd over de uitgangspunten van hun praktijk, stelde de redactie in samenwerking met verschillende instituten uiteenlopende (les)programma's samen, was Motley aanwezig op festivals en richtte een leesgroep op. Al deze activiteiten komen voort uit het verlangen om zowel online als offline de verbinding tussen beeldende kunst en het dagelijks leven te verkennen.

missie

Mister Motley laat zien hoe concreet, toegankelijk en persoonlijk de ontmoeting met hedendaagse kunst kan zijn. Motley doet dit door verhalen te vertellen die een verband leggen tussen kunst en het dagelijks leven, die toegankelijk geschreven zijn en nieuwsgierigheid aanwakkeren, met zo min mogelijk kunsthistorisch jargon, maar ook zonder schroom om moeilijke onderwerpen aan te snijden. In het online magazine onderscheidt Motley zich van zowel snelle journalistiek als kritische recensies. Het doel is een plek te creëren waar je je besef van tijd kunt verliezen en waar je rustig kunt lezen. Mister Motley is niet gebonden aan actuele exposities en het 'nu', maar thematisch en verbredend. Zo gaat Motley in gesprek met hedendaagse kunstenaars waarbij zij vaak zelf aan het woord komen over specifieke onderwerpen of kunstwerken, met als doel de lezer inzicht te geven in het ontstaans- en denkproces dat eraan ten grondslag ligt. Motley hoopt de lezer zo aanknopingspunten te bieden

om kunstwerken te begrijpen en daarmee de drempel tot de hedendaagse kunst te verlagen, zonder voor de lezer door de knieën te gaan.

Mister Motley:

- Gebruikt kunst als uitgangspunt om het leven te duiden en vertrekt daarbij niet vanuit een kunsthistorisch of kunsttheoretisch oogpunt, maar zoekt eerder de verbinding tussen kunst en maatschappelijke kwesties;
- Brengt kunst door heel Nederland in verbinding;
- Geeft context aan het werk van ook de minder gevierde kunstenaar, is anti-hiërarchisch en maakt geen onderscheid tussen kunstliefhebbers, outsiders en professionals;
- Vat het idee van de kunstwereld breed op; Gaat in op wat kunst kan veroorzaken;
- Is toegankelijk en veelstemmig, zowel wat betreft de schrijvers als de besproken kunstenaars/ kunst;
- Is vluchtig door het online format, maar de inhoud is dat niet.

2. Het project

*This storm will pass. But the choices we make now could change our lives for years to come.*¹

De titel van het project is ontleend aan een tekst van historicus en filosoof Yuval Noah Harari, schrijver van de bestseller 'Sapiens'. In deze tekst stelt hij dat er na de pandemie twee mogelijke reacties volgen, die ook simultaan kunnen ontstaan. De keuze is tussen een totalitair regime van controle en die van saamhorigheid onder burgers. Ofwel: nationalistische isolatie of wereldwijde solidariteit.

De besluiten die de komende weken en maanden genomen worden door overheden en burgers, zullen waarschijnlijk de komende jaren onze wereld vormgeven. Niet alleen onze gezondheidssystemen, maar ook onze economie, politiek en cultuur. Bij het kiezen tussen alternatieven moeten we ons niet alleen afvragen hoe we onduidelijke dreiging kunnen afwenden, maar ook wat voor een soort wereld we bewonen zodra deze storm voorbij is. Dat de wereld er anders uitziet na Corona is een ding dat zeker is. Maar op welke manier we kunnen kijken naar kansen, alternatieven en ideeën voor de toekomst is een grote vraag.

Met de haast profetische installatie *Poems for Earthlings* in de Oude Kerk (vanaf 1 juni weer te zien), stelde Adrián Villar Rojas een aantal belangrijke vragen over hoe we omgaan met elkaar en de wereld, wat we beschermen en waarom. Hoe ziet de wereld eruit zonder mensen? Dat vroeg hij zich af. En wat moeten we nu eigenlijk beschermen? Erfgoed en monumenten, de natuur of onszelf. Met die vooruitziende vragen bleven we achter toen de tentoonstelling op slot ging.

Opdracht geven

Mister Motley en de Oude Kerk besloten vanuit nieuwsgierigheid al vrij snel in maart opdrachten te geven aan kunstenaars voor een aantal korte films. De vragen die Adrián Villar Rojas in zijn installatie

¹ Yuval Noah Harari, 20 03 2020

Poems for Earthlings stelde, zorgden ook voor een reflectie op de tijd na het Antropoceen. Villar Rojas stelt de reden van bescherming aan de kaak: waarom beschermen wij erfgoed, materie, objecten en gaan we vaak voorbij aan de immateriële bescherming, die nu door het virus urgent blijkt. Elke kunstenaar werd benaderd met een vraag die was ontstaan uit gesprekken met de mensen om ons heen, met Adrián Villar Rojas en zijn team, krantenartikelen en publieke opinie. In korte tijd werden dagelijks meningen verzameld van waaruit de vragen werden gedestilleerd. Elke vraag werd zorgvuldig op maat van het oeuvre van de betreffende kunstenaar voorgesteld. Meestal eerst per mail, vervolgens via (beeld)bellens. Met de opdrachten realiseren we nieuwe werken, gedachten over deze tijd en de beslissingen die we gaan nemen en helpen we kunstenaars in een financieel moeilijke tijd. Alle kunstenaars kregen een gelijke vergoeding voor hun inbreng. Inmiddels zijn 11 films opgeleverd. Maar in onze ambitie groeit *The World After* door tot het virus is gedoofd. Dankzij het inleveren van salaris van de directeur van de Oude Kerk, konden 10 opdrachten worden gegeven en online worden gepubliceerd. Sommige van de huidige films zijn te beschouwen als een schets of eerste gedachte. Bij veel kunstenaars is de gedachtestroom nog niet op gang, anderen denken nog na.

Onderzoek

We beschouwen de opdracht aan de kunstenaars als een doorlopend onderzoek. Het is onmogelijk om nu een werk te maken dat een stip in de tijd zet, dat in een oeuvre past en dat de status heeft van een werk. Veel kunstenaars konden nog niet voorbij deze situatie kijken, de wereld hierna is nog te abstract. Dit heeft meer tijd en aandacht nodig. Daarom zien we de video's als een eerste aanzet. Een vertrekpunt, van waaruit we verder willen ontwikkelen met de kunstenaar. Sommige kunstenaars, zoals Iswanto Hartono en Thierry Oussou, gaven aan nog niet te kunnen reageren. Voor hen is de ervaring van de pandemie nog te vers om er met werk op te reflecteren. We vinden het belangrijk dat gedachten kunnen rijpen, en dat de films zich kunnen ontwikkelen tot volwaardige werken. Zo is Germaine Kruip een onderzoek gestart naar de helende werking van het zien. Momenteel spreekt ze met een sjamaan uit Bali over het plan om tot een performatief werk te komen. Met een actrice (Jacqueline Seligman) zijn audiotests gedaan. Regisseur Bart van de Velde is betrokken om de gedachten te toetsen. Nu moeten belangrijke keuzen worden gemaakt in audio, performance en beeld. Willen we dit echt goed doen, dan moeten we de potentie van dit project serieus nemen en doorpakken op wat er nu ligt.

Presenteren

In mei 2020 werden we door Margriet Schavemaker gevraagd om mee te doen aan het project 'Corona in de Stad'. In de digitale tentoonstelling verzorgden we een zaal met negen films. Honderden Amsterdammers, Amsterdamse organisaties, makers en media delen in deze tentoonstelling hun foto's, video's, teksten en audiofragmenten over de periode waarin we nu beland zijn. Zie: <https://www.coronaindestad.nl/the-world-after-8-covid-19-2020/> Samen met Amsterdam Museum, Nieuw Dakota en mister Motley bedachten we dat het fysiek ervaren van het werk – op een moment dat het weer kan en mag – betekenisvol kan zijn voor mensen. Een collectieve ervaring is iets anders dan alleen achter je beeldscherm. Daarom wordt in de laatste maanden van het jaar een tentoonstelling gerealiseerd van de kunstwerken die deze tijd heeft voortgebracht. *The World After* is in de Oude Kerk te zien op groot scherm. Op de binnenplaats van het Amsterdam Museum zijn veel van de bewonersinzendingen te zien, en in Nieuw Dakota de inzendingen van kunstenaars.

In de Oude Kerk wordt op drie plaatsen op een groot (3x4 meter) scherm geprojecteerd. De films worden voorzien van ondertiteling en er worden infrarood koptelefoons en 1.5 meter zitplekken verzorgd. In een kleine publicatie worden de werken toegelicht, waarbij de oorspronkelijke vraag centraal staat. We vragen aan de bezoeker om zelf te reflecteren op de vragen en in gesprek te gaan met anderen, of met de mediateurs die in de kerk aanwezig zijn. Dit zijn medewerkers die zijn getraind op het voeren van een gesprek met de bezoeker, zonder daarin op te dringen of waarheden te verkondigen. Het gaat om luisteren en delen, zodat de ervaring van de bezoeker betekenisvol beklijft.

Veiling

Met Hans van Houwelingen spraken we over wat het betekent om op dit moment kunstenaar te zijn. Als inwoner van Berlijn krijgt hij een andere houding jegens de kunsten mee dan die in Nederland speelt. Angela Merkel spreekt zich vol overgave uit voor steun aan de kunst. Cultuur is onze identiteit. In Nederland moet cultuur altijd verdedigd worden. Dat doen we niet met onderwijs, wegenbouw. Maar het grote publiek vraagt nooit om kunst, en daarom is het ook nooit een electoraal speerpunt en kunnen politici in Nederland ermee weggkomen als ze het verkwanselen. Daarom verkeert de cultuursector hier in een permanente staat van overleven. Maar wat als we het publiek de vraag laten bepalen? Wat als we onze bezoekers bewust maken van wat kunst je waard is? Dragen we dan niet een klein steentje bij aan een bredere bewustwording dat wij zelf onze cultuur zijn? Op deze manier ontstond het idee om na afloop van de tentoonstelling een veiling te organiseren waarbij alle werken verkocht worden bij opbod, onder leiding van een veilingmeester. Kunst als souvenir van de pandemie. Een herinnering aan een historische tijd die we zelf doorleefden. Voor onszelf en ons nageslacht. Kunst is het erfgoed van morgen.

Ontmoetingen

Naast het presenteren van de werken, willen we ontmoetingen regisseren tussen kunstenaars en bezoekers, tussen buurtbewoners, kerkgangers en makers. We zorgen elke zondag meteen na de zondagsdienst voor een gesprek over de wereld van nu en straks. Hoe gaan we om met deze situatie en welke impact heeft het op onze levens, nu en in de toekomst? Wat vrezen we? En wat willen we nooit meer terug? De gesprekken vinden plaats in de Sebastiaanskapel van de kerk en zijn vrij toegankelijk voor kerkgangers en buurtbewoners. Soms nodigen we iemand uit met een bijzonder verhaal, zoals Bengin Dawod, die opgroeide in Damascus en vertelt over de herinneringen aan de fysieke ervaring van zijn stad die nu in puin ligt. Kun je een oude wereld herbouwen op de fundamenteën van de herinnering? Of met de twee kunstenaars die vanwege hun geaardheid uit Brazilië zijn gevlucht en sinds kort op de Wallen wonen. Ze zien de onderdrukking in hun eigen land als een situatie die door Corona verergert. We luisteren ook naar Tonia, die tegenover de kerk woont. De buurt zonder toeristen is een verademing, maar wat als ze in grote getalen weer terugkomen? Kunnen we de drukte van voorheen nog aan na de anderhalvemeter maatregelen?

3. Deelnemende kunstenaars

Door het proces van slow curating ontwikkelde de Oude Kerk afgelopen jaren duurzame relaties met de kunstenaars die nieuw werk maakten op deze plek. Anders dan in veel musea en instituten, waar de omloopsnelheid van tentoonstellingen hoger ligt en dus de samenwerking vluchtiger is, blijven de gesprekken en relaties met kunstenaars hier voortduren. We worden gevraagd om iets over het werk te schrijven, een bijdrage te leveren aan een denkproces of een nieuwe performance of publicatie te delen met mensen om ons heen. Andersom verbinden wij kunstenaars aan deskundigen, musici, buurtbewoners of kerkgangers voor een gesprek, vraag of een belangrijke bespiegeling. In deze tijd bleken onze warme contacten met kunstenaars extra betekenisvol. Maar ook de urgentie om vanuit de onzekerheid die het virus bracht met elkaar van gedachten te wisselen speelde een rol in de samenwerkingen. Daarbij was de nood voor velen hoog: sommige kunstenaars hadden hun studio opgegeven of waren niet in staat werk te maken waardoor ook inkomsten volledig stil vielen.

De selectie heeft een mooie dwarsdoorsnede opgeleverd van kunstenaars die in verschillende disciplines actief zijn: Marc Mulders, PolakVanBekkum, Yair Callender, Sarah van Sonsbeeck, Smári Róbertsson, Stéphanie Saadé, Ruchama Noorda, Hans van Houwelingen, Melanie Bonajo, Aimée Zito Lema, David Helbich, Geo Wyeth, Germaine Kruip, Arnout Hulskamp en Christopher Gabriel (Children of the Light), Nicolás Jaar, Aurélie Lierman, Iswanto Hartono Adrián Villar Rojas en Thierry Oussou. We hebben doelbewust breed en divers geselecteerd, om een zo gevarieerd mogelijk beeld te laten ontstaan. Alle kunstenaars waren op het moment van de opdracht aan huis gekluisterd en niet in staat om naar de studio te gaan. Met de beperkte middelen en vanuit deze geïsoleerde situatie is het werk ontstaan. Een aantal van deze kunstenaars heeft aangegeven meer tijd en (fysieke) ruimte nodig te hebben, hun werkproces wordt concreter zodra de Oude Kerk haar deuren weer mag openen, per 1 juni a.s.

In de tweede fase willen we met de kunstenaars verder spreken en meer kunstenaars vragen mee te doen. Wat is de betekenis van dit werk nu je weer vrij kunt bewegen? En welke ontwikkeling heeft het werk nodig in de fysieke ruimte, of is het onderzoek hiermee afgerond? We gaan werken aan een definitief werk dat presentabel is en geschikt om op groot formaat te projecteren in de kerk.

Een greep uit de kunstenaars:

Aimée Zito Lema reflecteerde op de vraag: Wat zijn universele mensenrechten? Haar bijdrage bestaat uit een korte film en de volgende tekst: *'De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, die op 10 december 1948 werd aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, kwam voort uit de gruwelijke ervaringen van de Tweede Wereldoorlog.*

Wat zouden vandaag de dag onze universele rechten moeten zijn? Moeten we leren her-lezen? Her-schrijven?

De documentatie van een intieme ruimte, de wereld binnen in mijn huis, weken in isolatie, de sociale afstand, het wachten, het dralen van tijd en ruimte, stil, anders, als door een filter waargenomen, een verandering in perspectief. Een röntgenopname van mijn omgeving, de routines, de ruimte waar ik me veilig voel, de dingen die ik voor lief neem. Vanuit deze intieme ruimte vraag ik me af: zijn mensenrechten überhaupt wel mogelijk als ze niet universeel zijn? Zijn mijn rechten op mijn vrijheid, mijn gezondheid, mijn liefde, mijn onderdak, mijn paspoort, mijn stem, mijn kleding, mijn eten, wel echt als ze niet universeel worden gedeeld? Hoe echt, hoe wenselijk zijn ze dan?

In deze weken van quarantaine hebben veel zaken hun gewone loop veranderd. Veel ouders zijn, net

als ik, thuisdocenten geworden van onze kinderen. Leren lezen, dat doet mijn dochter deze dagen iedere dag. Leren lezen. Leren schrijven.'

Marc Mulders. *Hoe duister wordt de tijd die komen gaat volgens jou?* 'Niet. Het wordt niet duister. Het licht is onderweg. De mannelijke dominantie (erger kan het niet worden met Trump, Poetin, Hirst, Erdogan of Koons,) zal verdwijnen. De mens wordt bi- en panseksueel. Dat, gekoppeld aan de onvermijdelijke voortgang naar de cyborg-robotica (de samensmelting van mens en robotica, red.), krijgen wij een nieuwe mens. Deels verbouwd, geüpdate in cel en genen, een geest die weer in beweging is; steeds in oefening met onszelf om wezenlijk de liefde en naastenliefde te praktiseren. Voorwaarts!'

Marc Mulders, the world after #1

Hans van Houwelingen reflecteert op de vraag 'Kunnen we nog wel buigen voor wat ons overstijgt?' Het Covid-19 virus dat in 1957 door de Russische Spoetnik in een baan om de aarde was gebracht, en recentelijk de weg door de dampkring terugvond, wordt meteen terug de ruimte ingeschoten. De gelijkenis tussen het virus en de Spoetniksatelliet, en tussen ruimtepakken en de beademingsuitrusting van coronapatiënten maakt het een absurdistisch verhaal: fantasie, een hoax, of een parodie op complotdenken. Moeten we buigen voor de aarde of buigt 'ie zich wel naar ons?

PolakVanBekkum vragen zich af of we ons anders gaan verplaatsen na Corona. Hun werk richt zich op beweging en landschap, of om het abstracter te zeggen; op mobiliteit en wat dat teweegbrengt. Vanuit een verbondenheid met de Nederlandse landschapschilderkunst, gebruiken de kunstenaars

nieuwe technologieën om die hele persoonlijke ervaring van ruimte vast te leggen, zowel op het platteland als in de stad. Het werk ontstaat eigenlijk altijd vanuit een samenwerking; of dat nu met mensen, objecten of soms zelfs de stralen van de zon zijn.

Yair Callender: 'Eigenlijk zie ik veel schoonheid in isolement. Het doet me denken aan een retraite in een klooster. Of überhaupt een periode van terugtrekking en reflectie. Voor het eerst sinds tijden is de wereld even op pauze gezet. Alle processen staan stil en mensen zijn teruggeworpen op zichzelf en op hun directe naasten en hun geliefden. Carrières en banen maken even niets meer uit en zijn secundaire geworden. Daarbij knapt de natuur op. Er is nooit een beter beleid geweest tegen klimaatverandering als hoe we nu met onze wereld omgaan.

In de video die ik maakte en ook in de tekst die ik schreef, zocht ik naar deze tweeslachtigheid tussen terugtrekking en eenzaamheid. Met enerzijds de schoonheid van isolatie en anderzijds de angsten die hebben geleid tot deze uitzonderlijke situatie.

Het vouwen van een origami vogeltje vind ik hiervoor een mooi symbool. Het vangt het gevoel van verveling. Het voelt ongedwongen en het vouwen heeft ook een bepaalde soberheid die past bij deze situatie. En toch schuilt er hoop in. In de video die ik maakte en ook in de tekst die ik schreef, zocht ik naar deze tweeslachtigheid tussen terugtrekking en eenzaamheid.

Daarnaast is het een eerbetoon aan diezelfde vriendin. Niet lang voordat ze stierf maakte ze een aantal prachtige video's waarin ze ook speelde met origami als symbool. De muziek is van Manu Chao en het nummer heet Minha Galera. De exacte betekenis van het nummer is een beetje onduidelijk, maar het lijkt een soort lofzang waarin hij simpelweg alles opnoemt waarvoor hij dankbaar is in het leven. Zijn vrienden, geliefden, voetbal, Capoeira, eten en zijn cannabis. Het nummer draagt dezelfde simpelheid in zich qua structuur als de video. Maar zoekt, in mijn optiek, naar een bepaalde melancholische lading. Manu Chao lijkt dit nummer als een reflectie te gebruiken om zijn dankbaarheid uit te spreken voor alles om hem heen. Voor de grote dingen tot het allerkleinste.'

Sarah van Sonsbeeck: 'Bij mijn show in de Oude Kerk in 2017 'We may have all come from different ships but we're in the same boat now' (een quote toegeschreven aan Martin Luther King), was de vraag van het 'beschermen' ook heel belangrijk. Vluchtelingen waren in het nieuws, gehuld in gouden redding dekens die in schril contrast stonden met hun vaak vreselijke omstandigheden. De Oude Kerk is ook met het redden verbonden door de historie als 'koloniale' havenkerk. De vloer bestaat uit grafstenen van zeevaarders uit die tijd die vaak hun geld hadden verdiend door volkeren te 'redden' met religie en grondstoffen mee terug te nemen. Dat redden en beschermen van de ander heeft vaak de voorwaarde dat de ander zich aan jou aanpast. Varianten op de quote van Martin Luther King hoor je veel deze dagen in relatie tot Corona. Zelfs de paus kwam ermee in zijn toespraak voor een leeg plein. Ik geloof niet dat Corona 'the great equalizer is'. Helaas maakt het heel veel uit waar je woont, welke gezondheidszorg je tot je beschikking hebt en of je arm bent of rijk. Maar ik denk wel dat de oplossing begint bij het zien dat we allemaal onderdeel zijn van het systeem en dat we onze rol daarin erkennen.'

Voor The World After vroeg de Oude Kerk Sarah van Sonsbeeck te denken over de vraag van Adrián Villar Rojas 'Waartegen moeten wij ons beschermen?' Die vraag leidde tot een terugblik op de solo van Van Sonsbeeck in 2017 in de Oude Kerk, waarvoor zij 333 gouden Mylar reddingsdekens op de zerken-vloer van de kerk legde. De vraag werkte echter door in het onderzoek bij haar inzending voor

de open call van het Amsterdams 4&5 Mei comité (in samenwerking met de Balie) 'World Flag, Attempt #2' waarmee ze werd ge-shortlist.

World Flag, Attempt #2, Sarah van Sonsbeeck, 2020

Corona is een zeer ontwrichtende pandemie, vaak kan een crisis leiden tot nieuwe manieren van denken. Voorlopig lijkt het vooral populistische leiders te inspireren tot het promoten van hun bestaande agenda's: het sluiten van grenzen. Maar welk virus liet zich ooit stoppen door een grenspost? 'World Flag, Attempt #2' bestaat uit een serie van 20 handgeschilderde zijden vlaggen die bestaan uit alle kleuren van alle vlaggen van de wereld maar dan met open grenzen tussen de kleurvlakken zodat deze in elkaar overlopen en hun territoria delen. De vlag hoopt een nieuw symbool te worden voor openheid en open denken.

Smári Róbertsson: Voor *The World After* maakte hij een video van een klok die maar blijft ronddraaien om zijn eigen as en hij schreef een tekst. Hij reflecteert zowel in de video als in de tekst op de vraag hoe we onze positie als mens ten opzichte van de natuur kunnen heroverwegen. Een fragment uit

zijn tekst: "Hey, there is absolutely no taxonomical distinction between grasshoppers and locust. There is absolutely no taxonomical distinction between locust and grasshoppers. Only under specific environmental conditions a change is triggered in the brain chemistry of the solitary grasshopper. Flooding their brains with serotonin, morphing their bodies and mutating their behaviour — causing them to swarm."

Stéphanie Saadé zit momenteel thuis in Beirut. Ook daar is de impact van de pandemie groot, maar het is niet voor het eerst dat de levens van de Libanezen op z'n kop worden gezet. Ze nemen stabiliteit en zekerheid nooit voor lief. Nadat er op 17 oktober 2019 massale protesten uitbraken, werden veel tentoonstellingen al gesloten, evenals het grote kunstevenement Home Works 8. De rust is er nog steeds niet helemaal teruggekeerd: zo staan er dagelijks lange rijen bij de banken. De onrust sluimert door sinds de uitbraak van Covid-19. De huidige crisis telt op bij bestaande problemen, ook voor kunstenaars die opnieuw teleurstellingen moeten verwerken over uitgestelde tentoonstellingen en nu ook over het verdwijnen van de mogelijkheid om samen te werken. Toch is Saadé ook optimistisch: hoewel we minder fysiek bezig zijn, is de geest actiever en lopen onze hoofden over van de nieuwe ideeën.

Ruchama Noorda groeide op in een antroposofisch, maar ook gereformeerd milieu. In haar werk spelen spiritualiteit, geestverruiming en terugkeren naar de natuur een grote rol. Ook heeft ze veel onderzoek gedaan naar de reformbeweging. Dit is een beweging die aan het eind van de 19de eeuw in Duitsland ontstond en uit was op totale hervorming van de maatschappij en de manier waarop mensen met elkaar en met hun omgeving omgingen. De beweging wordt gezien als een reactie op industrialisatie, verstedelijking en materialisme. Het werk van Ruchama Noorda heeft een seance functie, om de idealen van de reformbeweging naar boven te halen. De interesse in alternatieve denksystemen, verlichting en geloof is altijd in het leven van Noorda aanwezig geweest en groeide mee met haar persoonlijke ontwikkeling. Ze kan zich echter zelf niet aan één geloof of denksysteem overgeven. 'Als ik mezelf iets zou moeten noemen dan is het een anarchomistiekeling, een vorm waarbij je op een anarchistische manier met verschillende spirituele stromingen om mag gaan.' Door heel kritisch de reformbeweging te onderzoeken vormt ze een eigen visie op hun idealen. Niet alles wat ze leest of ervaart kan ze kwijt in haar kunst. Het is een manier van leven: als onderzoeker, kunstenaar als criticus.

Germaine Kruip presenteerde in 2015 bestaande en nieuwe werken tijdens de tentoonstelling *Geometry of the Scattering* in de Oude Kerk. Met behulp van geometrische vormen en een aantal subtiele ingrepen legde Kruip historische en culturele fenomenen als de impact van tradities en rituelen bloot. Voor *The World After* wil ze de betekenis van rituelen en kunst verder onderzoeken in de vorm van een performance. Hiervoor gaat ze de samenwerking aan met een Balinese priesteres. Met curator Radna Rumping werkt ze momenteel aan een tekst, vanuit de gedachte dat rituelen en kunst helend zijn in tijden van crisis.

4. Samenwerking

Mister Motley

In dit project werken Oude Kerk en Mister Motley voor het eerst samen. We geven beiden opdrachten aan de kunstenaar, begeleiden de kunstenaar en nemen een kort interview af. In de volgende fase volgt een langer interview met elke kunstenaar over het werk en het onderzoek. En zorgen we voor begeleiding en (door)ontwikkeling van het werk, productie, presentatie, publicatie en veiling.

Amsterdam Museum en Nieuw Dakota

Met Amsterdam Museum en Nieuw Dakota wordt samengewerkt in de presentatie. Er wordt verwezen naar de presentaties bij de verschillende instituten en media, communicatie en bezoekersinformatie worden gezamenlijk opgepakt. Het Amsterdam Museum voorziet nog een uitgebreid educatieprogramma en een publieksprogramma. Idee is om met 1 ticket drie locaties te kunnen bezoeken.

Sotheby's

Met de veiling willen we kunst en kunstenaars ondersteunen. De Oude Kerk heeft niet eerder een veiling georganiseerd en is daarom in gesprek met veilinghuis Sotheby's Amsterdam. Sotheby's heeft aangegeven in-kind te willen bijdragen en stelt zoal haar expertise, (inter)nationale netwerk als een veilingmeester beschikbaar. Door deze samenwerking zijn we in staat de werken op een professionele manier te veilen en het juiste publiek aan te spreken.

Bijbels Museum / The Turn Club / Westerkerk

We spreken momenteel met Merlijn Twaalfhoven over de open call aan kunstenaars voor nieuw werk in de Westerkerk. Hierin wordt onze expertise gevraagd, we kunnen in een later stadium overwegen om samen te werken in communicatie.

5. Voor wie?

The World After betreft mensen die zich afvragen wat er na de Covid-19 isolatie gaat gebeuren. En dat is een grote groep. We beginnen echter dichtbij, bij de mensen die op zondag naar de kerk gaan. Meteen na de kerkdienst opent de Sebastiaanskapel voor koffie en ontmoeting. En het gesprek wordt gevoerd over hoe nu verder. We nodigen telkens een spreker uit die zijn mening geeft, en we praten met elkaar verder over deze gedachte. De volgende groep zijn buurtbewoners, die om ons heen wonen. We nodigen ze uit voor koffie, en laten weten dat er elke zondag een ontmoeting en gesprek plaatsvindt om 12 uur. Vrije toegang voor iedereen uit de buurt. Zo groeit de groep aan, en trekken we verder de stad in, we nodigen de binnenstadbewoner uit om op zondag een licht op te steken. En zo verder. Via de netwerken van de sprekers komen ook mensen van buiten de stad. We zien de publieksbenadering voor ons als een groeidiamant: van dichtbij naar verder weg. Van kerkgangers, buurtbewoners, stadsbewoners naar denkers, praters en mensen verder buiten de stad. We verwachten in totaal ca. 20.000 mensen te ontvangen.

6. Rolverdeling Oude Kerk

De Oude Kerk werkt vanuit een compact team van professionals aan haar omvangrijke projecten. Het team is divers samengesteld, waarbij diverse specialisaties, competenties elkaar aanvullen, en verschillende culturele achtergronden bijdragen aan een brede blik op bezoekers, maatschappij en context.

kunstenaars:

Marc Mulders, Aimée Zito Lema, Sarah van Sonsbeeck, Hans van Houwelingen, Smári Runar Róbertsson, PolakVanBekkum, Germaine Kruip, Stéphanie Saadé, Ruchama Noorda, David Helbich, Geo Wyeth, Arnout Hulskamp en Christopher Gabriel (Children of the Light), Iswanto Hartono, Thierry Oussou, Yair Callender, Marinus Boezem, Nicolás Jaar, Melanie Bonajo, Aurélie Lierman en Adrián Villar Rojas.

directeur/curator: Jacqueline Grandjean

co-curator: Marian Cousijn

conservator: Marianna van der Zwaag

curator muziek/geluid: Jacob Lekkerkerker

zakelijk leider: Emma van Oudheusden

projectleiders: Richard Pelgrim en Reinier Klok (interim)

development & support: Zara Weijers

publiek en events: Joanie Croes (interim) / Filiz Alkoyak

7. Planning 2020

Maart – Juli	eerste fase onderzoek, oplevering online films
Juli – Sept	tweede fase onderzoek: doorontwikkelen werk, afronden onderzoek, opleveren definitieve werken
Sept – Nov	presentatie, educatie, ontmoeting, veiling. Mogelijk wordt de presentatie verlengd tot december

8. Begroting

Zie bijlage